

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกรจังหวัดนครนายก
Factor Affecting Decision Making on Madan (*Garcinia Schomburgkiana* Pierre.)
Cultivation of Farmers in Nakhon Nayok Province

กัณตวัฒน์ ไชยวุฒิ¹ พัชราวดี ศรีบุญเรือง^{1*} และชลธาร จูเจริญ¹

Kantawat Chaivut¹, Patcharavadee Sriboonruang^{1*}, and Chalathon Choocharoen¹

Received date: 7 ต.ค. 64 Revised date: 7 มิ.ย. 66 Accepted date: 14 มิ.ย. 66

DOI: <https://doi.org/10.55003/kmaj.2024.04.29.006>

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 2) การปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกมะดัน 3) ระดับการตัดสินใจปลูกมะดัน 4) ความแตกต่างระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและปัจจัยด้านเศรษฐกิจกับการตัดสินใจปลูกมะดัน และ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกมะดันในจังหวัดนครนายก จำนวน 124 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด สำหรับการทดสอบสมมติฐานใช้ t-test, F-test ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ยเท่ากับ 59.33 ปี การศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษาและประถมศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมะดันมากที่สุดจากช่องทางสื่อบุคคล คือ พี่น้อง และสืบทอดจากบรรพบุรุษ การตัดสินใจปลูกมะดันของ เกษตรกร ด้านการเตรียมดินและอินทรีย์วัตถุ ด้านการเตรียมต้น และด้านการปฏิบัติบำรุงอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน การตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกร พบว่า เพศ จำนวนแรงงาน ปริมาณผลผลิต รายได้จากการปลูก และการขายผลผลิต แหล่งเงินทุน มีผลต่อการตัดสินใจปลูกมะดันแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ 0.01 ปัญหาที่พบ คือ ฝนตกไม่สม่ำเสมอ ผลผลิตล้นตลาด การแปรรูปมะดันเพื่อการส่งออก และการสนับสนุนจากภาครัฐ

คำสำคัญ: เกษตรกร การตัดสินใจ มะดัน การปลูก นครนายก

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) personal factors and economic factors, 2) practices for Madan cultivation, 3) levels of decision-making on Madan cultivation, 4) the difference between personal factors and economic factors affecting the decision-making on Madan cultivation, and 5) problems and suggestions regarding Madan cultivation. Sample sizes consisted of 124 farmers who plant Madan in Nakhon Nayok province. Data was collected using an interview record. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum, maximum, t-test, and F-test. The results of the research revealed that most of the farmers were female, with an average age of 59.33 years, and educated at primary school and lower primary school. These farmers received information about Madan from personal media including relatives and inherited from ancestors. The results from this research showed that decision-making of farmers on Madan cultivation depend on gender, number of laborers, productivity, sales of produce, and source of money with a significant level at 0.05, 0.01. The problems of cultivation were intermittent rain, oversupply, processing of Madan for export, and government support.

Keywords: farmers, decision, madan, cultivation, Nakhon Nayok

¹ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10900

¹ Department of Agricultural Extension and Communication, Kasetsart University, Lat Yao District, Bangkok 10900

* Corresponding author, Email: fagrpds@ku.ac.th

คำนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มีสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกัน และมีลักษณะเด่นของแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไป จึงทำให้สามารถปลูกพืชผลทางการเกษตรได้ดีในแต่ละพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับพืชนั้น ๆ ทั้งสภาพอากาศ ทำเลที่ตั้งของพื้นที่ สภาพพื้นที่ หรือในพื้นที่ที่มีฝนมาก รวมไปถึงโครงสร้างและองค์ประกอบของดิน และอีกหลากหลายปัจจัย ที่ล้วนแล้วแต่จะส่งผลทำให้ผลผลิตมีความโดดเด่นที่แตกต่างกับพื้นที่อื่น ๆ (Maneewan et al., 2015) โดยมีหลายจังหวัดที่มีผลไม่ขึ้นชื่อ และสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัด

จังหวัดนครนายก มีพื้นที่ทำเกษตรกรรมประมาณ 687,018 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.80 ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น อีกทั้ง มีพืชท้องถิ่นที่มีความสำคัญและยังเป็นแหล่งเพาะปลูกที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย คือ “มะดัน” มีชื่อพื้นบ้านว่า มะดัน ส้มมะดัน ส้มไม่รู้ถ้อย และมะดันมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า การ์ซิเนีย สโครมเบิร์กเคียนา (*Garcinia schomburgkiana* Pierre.) (Ministry of Natural Resources and Environment, 2019) เป็นพืชท้องถิ่นของจังหวัดนครนายกที่มีการดูแลง่าย และทนต่อน้ำท่วมขังได้ดีเหมาะกับการปลูกในพื้นที่ลุ่ม ปลูกได้ในบริเวณที่อาจเกิดน้ำท่วม ต้นมะดันมีทรงพุ่มที่สวยงามและสามารถให้ผลผลิตได้ตลอดทั้งปีถ้าหากได้รับน้ำอย่างเพียงพอ มะดันเป็นไม้ยืนต้น มีความสูง 5-10 เมตร เป็นต้นไม้คู่บ้านเรือนคนไทยอีกประเภทหนึ่ง ที่มักปลูกข้างบ้าน โดยเฉพาะบ้านที่เป็นสวนท่องเที่ยวหรืออยู่ติดชายน้ำ จัดเป็นไม้ผลที่นิยมนำผลมารับประทานสด หรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ทั้งของหวานและของคาว รวมถึงส่วนของใบอ่อนที่ใช้สำหรับประกอบอาหาร

ในพื้นที่จังหวัดนครนายก เป็นแหล่งเพาะปลูกมะดันที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย โดยมีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น 339 ไร่ และมีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกมะดัน 121 คน (Department of Agricultural Extension, 2017) ใน พ.ศ. 2561 มีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกมะดันจำนวน 181 คน และพื้นที่ปลูกเป็น 941.5 ไร่ และใน พ.ศ.2564 มีพื้นที่ปลูกเพิ่มเป็น 1,093 ไร่ และผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น 1,158 ตัน มูลค่า 21 ล้านบาท (Nakorn Nayok Provincial Agricultural and Cooperatives Office, 2021) ถึงแม้มะดันจะนิยมปลูกกันมาก และมีประโยชน์หลากหลายด้าน แต่เกษตรกรก็ยังประสบปัญหาผลผลิตที่ออกมาพร้อม ๆ กันทำให้มีปริมาณผลผลิตมีมากจนเกินไป ส่งผลทำให้ผลผลิตล้นตลาดราคาของผลสดตกต่ำ จากราคาสูงสุดกิโลกรัมละ 20 บาท เหลือราคากิโลกรัมละ 3-5 บาท ทำให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนจากราคาตกต่ำ

แต่ในทางกลับกัน จากข้อมูลของ Nakorn Nayok Provincial Agricultural and Cooperatives Office (2021) พบว่ามีจำนวนเกษตรกรและพื้นที่ในการปลูกมะดันเพิ่มขึ้นและทางจังหวัดนครนายกกำลังดำเนินการส่งเสริมให้มะดันเป็นพืชสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) อีกชนิดหนึ่งของจังหวัด โดยในอนาคตจะมีการประกันราคามะดันที่ส่งขายให้กับลูกค้าตามคุณภาพของผลมะดัน รวมทั้ง ยังมีการรวมกลุ่มเกษตรกรในการแปรรูป เช่น มะดันแช่อิ่ม มะดันอบแห้ง เป็นต้น พัฒนาผลิตภัณฑ์จากมะดันให้เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครนายกและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร อีกทั้ง แผนพัฒนาจังหวัดนครนายก พ.ศ. 2561-2565 ได้เตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงของอนาคตโดยการพัฒนาจังหวัดให้มีความก้าวหน้า ในด้านการเกษตร การแปรรูป การตลาด เพื่อสร้างรายได้ให้กับประชาชนเพิ่มมากขึ้น และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการเพื่อให้ได้มาตรฐาน

จากที่กล่าวมาข้างต้น แม้ว่ามะดันได้รับผลกระทบเรื่องราคาผลผลิตล้นตลาด แต่เกษตรกรยังให้ความสำคัญกับพืชอัตลักษณ์พื้นถิ่น โดยปลูกมะดันเพิ่มขึ้น และนำองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อสร้างความแตกต่าง และสร้างมูลค่าเพิ่ม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกร จังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การปฏิบัติ และระดับการตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกรในจังหวัดนครนายก เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกมะดัน ต่อการตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกรใน จังหวัดนครนายก รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกมะดันในจังหวัดนครนายก เพื่อให้หน่วยงานใช้เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนในการส่งเสริมการปลูก การเพิ่มมูลค่า และผลักดันให้มะดันเป็นพืชที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indicator: GI) ของเกษตรกรจังหวัดนครนายกต่อไป

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกมะดัน จังหวัดนครนายก ปี พ.ศ. 2561 (Nakorn Nayok Provincial Agricultural and Cooperatives Office, 2021) ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 181 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้การคำนวณสูตรของ Krejcie and Morgan (1970) อ้างถึงใน Niyamangkoon (2013) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 124 คน จากนั้นผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างจากบัญชีรายชื่อเกษตรกรผู้ปลูกมะดัน จังหวัดนครนายก เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างแล้ว ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละอำเภอ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้โดยจำแนกตามอำเภอดังที่แสดงใน Table 1

Table 1 Number of the registered population of Madan cultivation and number of sample sizes classified by district

No.	District	Population	Samples
1	Muang Nakhon Nayok	132	91
2	Ban Na	41	28
3	Pak Phli	6	4
4	Ongkharak	2	1
Total		181	124

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) เป็นเครื่องมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูล มีลักษณะคำถามปลายปิด (Closed-ended Questions) และคำถามปลายเปิด (Open-Ended Question) ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกและด้านการปฏิบัติบำรุงมะดัน ของเกษตรกร จังหวัดนครนายก ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย โดยมีการกำหนดช่วงคะแนนสำหรับการแปลผลโดยพิจารณาการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกมะดัน ช่วงคะแนน 0.00-0.33 มีการปฏิบัติระดับน้อย ช่วงคะแนน 0.34-0.66 มีการปฏิบัติระดับปานกลาง และช่วงคะแนน 0.67-1.00 มีการปฏิบัติระดับมาก และช่วงคะแนนระดับการตัดสินใจปลูกมะดัน ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.34 - 3.00 มีผลต่อการตัดสินใจมาก ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.67 - 2.33 มีผลต่อการตัดสินใจปานกลาง และค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.66 มีผลต่อการตัดสินใจน้อย

การทดสอบเครื่องมือ

ความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์จากข้อมูลเกี่ยวกับมะดัน เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิจัย เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ จากนั้นได้นำเสนอเครื่องมือต่อโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงของเนื้อหา และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อให้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมีความถูกต้องและสมบูรณ์ เพื่อหาข้อบกพร่องของแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยจึงได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับเกษตรกรผู้ปลูกมะดันจังหวัดนครนายก ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำผลการ วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น Cronbach - Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกร เท่ากับ 0.912 ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงได้ (Niyamangkoon , 2013) การทดสอบที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบโดยคณะกรรมการที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์อีกครั้ง ก่อนที่จะนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกระยะ และ การตัดสินใจปลูกระยะของเกษตรกร ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) และการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ กับ การตัดสินใจปลูกระยะของเกษตรกร ใช้สถิติจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้กำหนดไว้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05, 0.01 (Niyamangkoon, 2013)

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 59.33 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษาและประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kompramoon & Sriboonruang (2020) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 72.00 อายุเฉลี่ยเท่ากับ 53.89 ปี มีระดับการศึกษาระดับสูงสุดคือ ประถมศึกษา มากที่สุด ร้อยละ 44.1 รายได้จากการขายมะดัน แปรรูป พบว่า เกษตรกรมีรายได้ 300-200,000 บาท/ไร่/ปี (ร้อยละ 12.90) โดยที่รายได้ 200,000 บาท/ไร่/ปี มาจากเกษตรกรที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวในการแปรรูปมะดัน

นอกจากนี้ อาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร อาชีพรองส่วนใหญ่เป็นอาชีพรับจ้าง ค้าขาย และลูกจ้าง มีประสบการณ์ในการปลูกระยะเฉลี่ย 20.75 ปี อาจเป็นเพราะมะดันเป็นพืชท้องถิ่นของจังหวัดนครนายกทำให้เกษตรกรได้รับการสืบทอดประสบการณ์ในการปลูกระยะมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน มีพื้นที่ปลูกระยะเฉลี่ย 1.90 ไร่ ส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงาน 1 คน อาจเป็นเพราะขนาดพื้นที่โดยเฉลี่ย 1.90 ไร่ ในการปลูกระยะ สามารถใช้แรงงานไม่มากเนื่องจากมีขั้นตอนการปลูกที่ไม่ยุ่งยาก ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anekboon et al. (2017) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกผักหวานป่าในตำบลหนองบัว อำเภอบ้านหม้อ จังหวัดสระบุรี พบว่า จำนวนแรงงานครัวเรือนในการปลูกผักหวานป่า 2 คน (ร้อยละ 48.8) และส่วนใหญ่ไม่มีแรงงานจ้าง มีปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 762.34 กิโลกรัม/ไร่/ปี มีรายได้จากการขายมะดันผลสดเฉลี่ย 9,396.77 บาท/ไร่/ปี ส่วนใหญ่ไม่มีรายจ่ายจากการปลูกระยะ เนื่องจากการดูแลส่วนมากจะปล่อยไปตามธรรมชาติ และเก็บผลผลิตขายเพียงอย่างเดียว จึงไม่มีค่าใช้จ่ายในการใช้จ่ายกำจัดศัตรูพืช และปุ๋ยในการบำรุง ส่วนใหญ่ไม่มีการกู้เงินจากแหล่งเงินทุน อาจเป็นเพราะการดูแลส่วนมากจะปล่อยไปตามธรรมชาติ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะกู้เงินเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต แต่มีเกษตรกรบางรายที่เป็นเจ้าของธุรกิจ มีการกู้ยืมเงินเพื่อนำไปลงทุนในส่วนของการแปรรูปมะดัน

ปัจจัยช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมะดันจากสื่อบุคคลมากที่สุด ได้แก่ ญาติ พี่น้อง และสืบทอดจากบรรพบุรุษ (ร้อยละ 80.6) เพื่อนเกษตรกร (ร้อยละ 9.7) เนื่องจากมะดันเป็นพืชท้องถิ่นของจังหวัดนครนายกทำให้เกษตรกรมีการปลูกกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน นอกนั้น คือ ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ทางการเกษตร (ร้อยละ 9.7) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sawangsawai et al. (2019) ที่พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนเปิดรับสื่อบุคคลจาก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และผู้นำชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.3 นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากช่องทางสื่อมวลชน (ร้อยละ 90.4) จะมีเพียงสื่อมวลชนประเภท โทรทัศน์ (ร้อยละ 4.8) และวารสารทางการเกษตร (ร้อยละ 4.8) ที่เกษตรกรได้รับข่าวสารเกี่ยวกับมะดัน ในส่วนของสื่อกิจกรรม เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมะดันจากช่องทางสื่อกิจกรรม (ร้อยละ 51.6) จากการประชุม (ร้อยละ 23.4) การเข้ารับการฝึกอบรม (ร้อยละ 16.9) การศึกษาดูงาน (ร้อยละ 6.5) และนิทรรศการที่จัดขึ้นในท้องถิ่น (ร้อยละ 1.6) และในส่วนของสื่อออนไลน์ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมะดันจากช่องทางสื่อออนไลน์ (ร้อยละ 91.9) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Samonpan et al. (2018) ที่ศึกษา ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการ

ปลูกส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ในตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข่าวสารจากสื่อออนไลน์ ร้อยละ 82.5 ดังที่แสดงใน Table 2

Table 2 Number and percent of farmers classified by media exposure

Media exposure	Number	Percent
Personal media		
Not received	0	0.0
Received	124	100.0
Relative, sibling, inherited from an ancestor	100	80.6
Neighbor	12	9.7
Local leader, agricultural extension officer	12	9.7
Mass media		
Not received	112	90.4
Received	12	9.6
Television	6	4.8
Agricultural Journal	6	4.8
Activity media		
Not received	64	51.6
Received	60	48.4
Meeting	29	23.4
Training	21	16.9
Study visiting	8	6.5
Local exhibitions	2	1.6
Online media		
Not received	114	91.9
Received	10	8.1
Facebook	4	3.2
Line	4	3.2
YouTube	2	1.7

ภาพรวมข้อมูลการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกมะดัน

เกษตรกรมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกมะดันโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 0.47) เมื่อแบ่งเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการปลูก เช่น เรื่องดิน พื้นที่ น้ำ การเตรียมดิน ขนาดหลุมปลูก การเว้นระยะห่าง การขยายพันธุ์ เป็นต้น เกษตรกรมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกมะดันด้านการปลูกอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 0.45) และด้านการปฏิบัติบำรุง เช่น การดูแลให้น้ำ การคลุมโคนต้นเศษพืช การใช้ปุ๋ย เป็นต้น เกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 0.48) เนื่องจากการควบคุมทรงพุ่มให้มีขนาดที่เหมาะสม เพื่อความสะดวกในการเก็บผลผลิต และทำให้ต้นมะดันมีความสมบูรณ์มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Supapunt & Awirothananon (2018) พบว่า การปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่ ใน

ด้านการจัดการเครื่องมือและ อุปกรณ์การเกษตร และการปฏิบัติและการควบคุม จากคะแนนการปฏิบัติแต่ละข้อพบว่า มีบางข้อที่มีคะแนนปานกลาง ดังที่แสดงใน Table 3

Table 3 Overview of Madan cultivation practicing

Madan cultivation practicing	$\bar{X}$	S.D.	Practicing level
1. Planting	0.45	0.255	Medium
2. Plant care	0.48	0.214	Medium
Overall	0.47	0.202	Medium

การตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกร

การตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกร 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมดินและอินทรีย์วัตถุ (ค่าเฉลี่ย 2.62) 2) ด้านการเตรียมดิน (ค่าเฉลี่ย 2.96) 3) ด้านการปฏิบัติบำรุง (ค่าเฉลี่ย 2.68) 4) ด้านแนวโน้มการปลูกมะดัน (ค่าเฉลี่ย 2.11) และ 5) ด้านแนวโน้มการสนับสนุนจากภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 2.28) แสดงให้เห็นว่า การตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกร ด้านการเตรียมดินและอินทรีย์วัตถุ ด้านการเตรียมดิน และด้านการปฏิบัติบำรุงอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านแนวโน้มการปลูกมะดัน และด้านแนวโน้มการสนับสนุนจากภาครัฐ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะเกษตรกรคาดหวังให้ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกและการแปรรูปมะดันให้เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการผลักดันให้เป็นพืช GI

ความแตกต่างระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล และปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ กับการตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลกับการตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกร พบว่า เพศ การขายผลผลิต ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกรแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และจำนวนแรงงาน ปริมาณผลผลิต รายได้จากการปลูก และแหล่งเงินทุน ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกรแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 อาจเป็นเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและมีอายุมากส่งผลต่อการดูแลต้นมะดันที่ต้องใช้แรงมาก ทำให้การทำสวนมะดันได้ลำบากถ้าไม่มีแรงงานในการเก็บผลผลิต และตัดแต่งกิ่ง การได้ปริมาณผลผลิตมากส่งผลโดยตรงต่อรายได้ของเกษตรกร ซึ่งในช่วงที่ปริมาณผลผลิตในตลาดมีน้อย แต่ถ้าเกษตรกรสามารถทำให้ปริมาณผลผลิตออกได้มากจะได้ราคาสูงกว่าปกติ แต่ทั้งนี้เกษตรกรมีรายได้ไม่เท่ากันเนื่องจากปริมาณผลผลิตและราคาในการขายแตกต่างกันทำให้เกษตรกรมีการตัดสินใจปลูกแตกต่างกัน นอกจากนี้เกษตรกรมีรายได้จากการขายมะดันต่อกิโลกรัมไม่เท่ากัน ส่งผลทำให้เกษตรกรที่ขายได้ราคาน้อยกว่าที่ควร ไม่อยากเก็บผลผลิตมาขาย และเกษตรกรบางรายสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาต่อยอดจากการขายผลสดเพียงอย่างเดียว ก็หันมาลงทุนในการแปรรูปมะดันเพื่อเพิ่มมูลค่าได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kompramoon & Sriboonruang (2020) ซึ่งพบว่าปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจปลูกยางพาราของเกษตรกรในภาพรวม (P-value = 0.034) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังที่แสดงใน Table 4

Table 4 The difference between personal factors, economic factors, and decision-making on Madan (*Garcinia Schomburgkiana* Pierre.) cultivation of farmers

Factors	Farmers' decision-making towards Haew Suphan cultivation	
	t-test/F-test	P-value
1. Personal factors		
1.1 Gender	2.062*	0.041

Factors	Farmers' decision-making towards Haew Suphan cultivation	
	t-test/F-test	P-value
1.2 Age	0.857	0.427
1.3 Level of education	0.087	0.917
1.4 Career	0.535	0.659
1.5 On-farm experience	1.201	0.304
2. Economic factors		
2.1 Area for Madan cultivation	0.879	0.418
2.2 Number of labors	5.560**	0.005
2.3 Productivity	7.980**	0.001
2.4 Income	11.399**	0.000
2.5 Expense	-0.890	0.375
2.6 Sales of produce	3.278*	0.041
2.7 Source of money	12.219**	0.000

Note: * = significance level at 0.05 ** = significance level at 0.01

ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่มีต่อการตัดสินใจปลูกมะดัน จังหวัดนครนายก

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับการตัดสินใจปลูกมะดัน พบว่า ปัญหาของเกษตรกร คือ 1) การให้น้ำส่วนใหญ่จะรอ น้ำฝนทำให้ได้ผลผลิตไม่สม่ำเสมอและมักจะได้ผลผลิตที่พร้อมกันทำให้เกิดภาวะสินค้าล้นตลาดส่งผลให้ราคาตกต่ำลง 2) เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมองไม่เห็นภาพของการแปรรูปมะดันเพื่อการส่งออกและการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ส่งผลให้เกษตรกรต้องการให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนด้านการปลูกและแปรรูป รวมถึงจัดหาสถานที่ขายสินค้าแปรรูป และต้องการได้รับการประกันราคาที่น่าเชื่อถือ รวมทั้ง สร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกรในการปลูกมะดันว่าสามารถให้รายได้ที่สม่ำเสมอและผลักดันให้เป็นพืช GI ของ จังหวัดนครนายก

สรุปผลการศึกษา

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุค่อนข้างมาก มีระดับการศึกษาไม่สูงมากนัก มีอาชีพหลัก คือ เกษตรกร มีอาชีพรอง คือ รับจ้าง ค้าขาย และลูกจ้าง และมีประสบการณ์ในการปลูกมะดันค่อนข้างมาก เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยว ผลผลิตมะดันเฉลี่ย 762.34 กิโลกรัม/ไร่/ปี มีรายได้จากการขายมะดันไม่มากนัก และไม่มีรายจ่ายหรือต้นทุนเงินสด เนื่องจากการดูแลมักจะปล่อยไปตามธรรมชาติ และเก็บผลผลิตขายเพียงอย่างเดียว จึงไม่มีค่าใช้จ่ายในการใช้ยากำจัดศัตรูพืช และปุ๋ยในการบำรุง แต่ในเกษตรกรบางรายอาจมีค่าใช้จ่ายในส่วนของการตัดแต่งกิ่ง และเก็บผลผลิต ส่วนใหญ่ไม่มีการกู้เงินมาเพื่อปลูกมะดันใช้แหล่งเงินทุนส่วนตัวเกษตรกร แต่มีเกษตรกรบางรายที่เป็นเจ้าของธุรกิจ มีการกู้ยืมเงินเพื่อนำไปลงทุนในส่วนของการแปรรูปมะดัน การรับรู้ข่าวสารของเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผ่านทางสื่อบุคคลเป็นหลัก เนื่องจากมะดันเป็นพืชท้องถิ่นของจังหวัดนครนายก และปลูกกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ เกษตรกรยังได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อกิจกรรม และสื่อออนไลน์ แต่ไม่มากนัก และการตัดสินใจในการปลูกมะดันคือ แนวโน้มการปลูกและการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งยังไม่ชัดเจนเรื่องราคาและรายได้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกมะดันของเกษตรกร ได้แก่ เพศ จำนวนแรงงาน ปริมาณผลผลิตที่แตกต่างกัน รายได้จากการปลูก การขายผลผลิต และแหล่งเงินทุน นอกจากนี้ ปัญหาที่พบจากการปลูก

คือ ปัญหาฝนตกไม่สม่ำเสมอทำให้ผลผลิตมะดันที่ออกไม่สม่ำเสมอ เวลาผลผลิตออกมักจะออกพร้อมกัน ส่งผลให้ผลผลิตมะดันล้นตลาดส่งผลให้ราคาตกต่ำลง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังมองไม่เห็นภาพของการแปรรูปมะดันเพื่อการส่งออก หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมให้ความรู้ และแนวทางการทำผลิตภัณฑ์มะดันแปรรูปเพื่อการส่งออก จะช่วยให้เกษตรกรมีแนวโน้มในการปลูกมะดันมากขึ้น อีกทั้ง ยังมีเกษตรกรอีกหลายคนที่ยังเข้าไม่ถึงการสนับสนุนจากภาครัฐ ดังนั้น ภาครัฐจึงควรมีการลงพื้นที่เข้าพบกับเกษตรกรเป็นรายบุคคล ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม รวมทั้งพัฒนามะดันให้เป็นพืชสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) เพื่อช่วยสร้างมูลค่ามะดันให้สูงขึ้น และยังคงอนุรักษ์การปลูกมะดันให้คงอยู่กับจังหวัดนครนายกต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รศ.ดร.สาวิตรี รังสิภัทร อาจารย์ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ที่ได้กรุณาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์และให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณสำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านนา สำนักงานเกษตรอำเภอบางพลี สำนักงานเกษตรอำเภองครักษ์ และสำนักงานเกษตรอำเภอนครนายก ที่ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และขอขอบพระคุณเกษตรกรผู้ปลูกมะดันทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Anekboon, N., Sriboonruang, P., & Rangsihaht, S. (2017). Opinion of Farmers toward Pak-Wanpa (Melientha suavis Pierre) Cultivation in Nongbua Sub-district, Ban Mo District, Saraburi Province. *King Mongkut's Agricultural Journal*, 35(1), 125-135. (in Thai).
- Department of Agricultural Extension. (2017). *Madan Information Report*. Retrieved from: <chrome-extension://efaidnbmninnbpcjpcglclefindmkaj/http://www.agriinfo.doe.go.th/year63/plant/rortor/fruit/madun.pdf>. (in Thai).
- Kompramoon, J., & Sriboonruang, P. (2020). Factors affecting the decision making of para rubber tree plantation farmers in Khlong Sai sub-district, Tha Chang district, Surat Thani province. *King Mongkut's Agricultural Journal*, 38(2), 226-234. (in Thai).
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Maneeewan, N., Laorpunsakulm, J., Jitjumnong, T., & Meesang, N. (2015). *State of soil and land resources of Thailand*. Office of Department of Land Development. (in Thai).
- Ministry of Natural Resources and Environment. (2019). *Medical Plant Database*. Retrieved from: <http://www.qsb.org/Database/plantdb/mdp/medicinal-specimen.asp?id=373> (in Thai).
- Nakhon Nayok Provincial Agricultural and Cooperatives Office. (2021). *Nakhon Nayok Development Plan. B.E.2018-2021*. Retrieved from: <http://www2.nakhonnayok.go.th/frontpage> (in Thai).
- Niyamangkoon, S. (2013). *Research Methodology and Statistics*. Books 2 U Publishing. (in Thai).
- Samonpan, M., Sriboonruang, P., & Rangsihaht, S. (2018). Opinion of Farmers towards Growing 'Khao Yai' Pomelo in Bang Sakae Sub-District, Bang Khonthi District, Samut Songkhram Province. *King Mongkut's Agricultural Journal*, 36(2), 53-61. (in Thai).
- Sawangswai, T., Sriboonruang, P., & Thongdeelt, P. (2019). Media exposure of durian farmers in Tha Mai district, Chanthaburi province. *Agricultural Science Journal*, 50(2), 156-166. (in Thai).
- Supapunt, P., & Awirothananon, T. (2018). Knowledge, Practices, and Marketing Channels of Vegetables with Good Agricultural PracticeStandard in Chiang Mai. *Journal of Agricultural Research and Extension*, 35(2), 64-76. (in Thai).